

Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinde Okul Tükenmişliği

School Burnout in Vocational-Technical High School Students

Levent DENİZ¹, Ali Samed KARBEBYAZ²

Öz: Bu çalışmada mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin okul tükenmişlik düzeyleri ve okul tükenmişliklerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşması incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2016-2017 eğitim-öğretim yılında İstanbul’da bulunan bir mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören 129’ u (%38,3) kız, 208’ i (%61,7) erkek 337 öğrenci oluşturmuştur. Araştırma genel tarama modellerinden karşılaştırmalı taramalı modeli ile desenlenmiştir. Araştırmanın verilerinin toplanmasında Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın belli başlı sonuçları şunlardır: (1) Mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin okul tükenmişlikleri orta seviyededir. (2) Erkek öğrenciler ders çalışmaktan ve ödev yapmaktan tükenme boyutlarında kız öğrencilere oranla daha fazla tükenmişlik yaşamaktadırlar. (3) Liseyi isteyerek tercih eden öğrencilerin okul tükenmişlikleri istemeyerek tercih edenlere göre daha düşük bulunmuştur. (4) Akademik başarısı düşük olan öğrencilerin okul tükenmişlikleri daha yüksek bulunmuştur. (5) Disiplin cezası olan öğrencilerin okul tükenmişlikleri olmayanlara göre daha yüksek bulunmuştur.

Anahtar sözcükler: Mesleki ve teknik eğitim, mesleki ve teknik anadolu lisesi, okul tükenmişliği, tükenmişlik

Abstract: The aim of this study is to examine the school burnout in vocational and technical high school students. The study group of the research consisted of 129 (38,3%) girls, 208 (61,7%), male (337) students who were studying in a vocational and technical high school in Istanbul during the academic year of 2016-2017. This research was designed as general survey model. Secondary School Burnout Scale was used to collect the data. Some of the results indicated that: (1) Vocational and technical students’ burnout level was moderate; (2) Male students had higher burnout in “studying” and doing “homework” than female students; (3) The students who preferred their high school willingly had less burnout than the one who preferred unwillingly; (4) The students who had lower academic achievement had higher burnout than the academically successful students; (5) The students who had disciplinary penalties had higher burnout than the one who had not.

Keywords: Vocational and technical education, vocational and technical high school, school burnout, burnout

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Burnout is a psychological syndrome of emotional exhaustion, depersonalization and reduced personal accomplishment that can occur among individuals who work with other people in some capacity. A key aspect of the burnout syndrome is increased feeling of emotional exhaustion; as emotional resources are depleted, workers feel they are no longer able to give of themselves at a psychological level. Another aspect of the burnout syndrome is the development of depersonalization (i.e. negative, cynical attitudes and feelings about one’s clients). A third aspect of the burnout syndrome reduced personal accomplishment refers to tendency to evaluate oneself negatively, particularly with regard to one’s work with clients. Workers may feel unhappy about themselves and dissatisfied with their accomplishments on the job (Maslach, Jackson & Lieter, 2006, p.192). As the studies showed (Schaufeli, Martinez, Pinto, Salavano & Bakker, 2002) that

¹ Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi, ldeniz@marmara.edu.tr

² MEB, Öğretmen, Şeyh Şamil Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi, alisamed_karbeyaz@hotmail.com

Cite this article as:

Deniz, L., & Karbeyaz, A. S. (2018). Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi Öğrencilerinde Okul Tükenmişliği. *Trakya Eğitim Dergisi*, 8(4), 735-755.

student has also experienced burnout syndrome the meaning and the context of the burnout syndrome expanded through the years from workers to students. Although students are not workers, the basic activities of the students can be accepted as work with a psychological perspective. Students who are in instructional environments may have emotional exhaustion and underestimate or be uninterested in their attitudes towards their studies because of the educational demands (Schaufeli & Taris, 2005). As it is accepted that students can also develop burnout syndrome as workers (Aypay, 2002) studies turn towards to schools and some new concepts like student burnout or school burnout has been started to be used in the related literature.

The researches about school burnout were generally conducted with students in middle schools, high school and universities in Turkey. School burnout studies with high school students were conducted in different type of schools and in some studies vocational and technical high school students took part in scope (Aypay & Sever, 2015; Çakır, Akça, Kodaz & Tulgarer, 2014; Çapri, Gündüz & Akbay, 2013; Çapri & Sönmez, 2013; Çapulcuoğlu & Gündüz, 2013; Seçer & Gençdoğan, 2012). But no studies can be found which was held only with vocational and technical high schools students. The main aim of this study was to investigate the school burnout in vocational and technical high school students.

Method

The study group of the research consisted of 129 (38,3%) girls, 208 (61,7%), male (337) students who were studying in a vocational and technical high school in Istanbul during the academic year of 2016-2017. This research was designed as general survey model. Secondary School Burnout Scale developed by Aypay (2007) was used to collect the data. The scale contains 34 items and 7 factors. These seven factors were named as Loss of Interest to School, Burnout from Studying, Burnout from Family, Burnout from Homework, Burnout from Teacher Attitudes, Need to Rest and Time for Fun and Feeling of Insufficiency at School. Internal consistency values of the factors were found similar in both (original and present) studies.

Results and Discussion

Vocational and technical high school students' school burnout levels in all factors were moderate. The students' school burnout levels were statistically different depending on their genders. Male student had higher burnout scores than females in burnout from "Studying" and "Homework" factors. Basing on these results I can be concluded that male students far from resisting or carrying the responsibilities school activities such as note taking, studying, preparing homework demanded by teachers.

The other statistically meaningful differences were found between class grades and three factors of Secondary School Burnout Scale. The student had higher school burnout scores as they were in higher class grades in Loss of Interest to School, Burnout from Homework and Need to Rest and Time for Fun factors. Many reasons can be claim for this result; one may be the neglected school burnout of first grade students gradually get higher for the following years or the other may be the fourth grade students who are about to graduate or feeling some kind of after school anxiety for work life or university entrance exams have some difficulties to motivate their home works etc. Some other differences were also found in school burnout of the student according to their departments, their preferences of job related to their field or their preference levels of choosing their school. One more and may be the important difference was found between academic achievement and school burnout. The students who have lower academic achievement were found higher school burnout in all factors compared to high achievers.

1. GİRİŞ

Tükenmişlik kavramını (Burn-out) literatürde ilk defa kullanan ve kendisinin de iki kere tükenme yaşadığını belirten Freudenberg bu kavramı bir psikiyatrist olarak hastalarında gözlemlediği kademeli duygu azalması, motivasyon kaybı ve bağlılığın azalmasını tanımlamak için kullanmıştır (Schaufeli, Leiter ve Maslach, 2009). Tükenmişliğin sözlük anlamının başarısızlık, yıpranma veya enerji, güç ya da kaynaklarda aşırı talep nedeni ile bitmiş hale gelme olduğunu belirten Freudenberg (1974) bu ifadenin tam da bir çalışanın tükenme nedeni ile çalışamaz hale geldiğinde yaşadıklarının ne olduğunu gösterdiğini belirtmiştir.

Schaufeli, Leiter ve Maslach (2009) hizmet sektöründe çalışanlarla yaptıkları görüşmelerde karşılaştıkları tükenmeyi, insan ile ilişkide olan işlerde çalışan bireylerde sıklıkla görülen duygusal

tükeniş ve duyarsızlaşmanın yaşandığı bir sendrom olarak tanımlamışlardır. Ayrıca tükenmenin duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarının azalması olmak üzere üç temel özelliği olduğunu belirtmişlerdir (Maslach ve Jackson, 1981). Bu üç özellik aynı zamanda Maslach Tükenmişlik Ölçeği'nin üç boyutunu oluşturmaktadır. Tükenmişliğin üç boyutu içerisinde duygusal tükenme en çok rapor edilen ve en kapsamlı şekilde analiz edilen, sendromun en belirgin boyutudur. Duygusal tükenme çalışanın duygusal kaynaklarının tükenmesini ifade etmektedir. Duyarsızlaşma kişinin kendisi ile hizmet alıcıları arasında, başka insanlarla anlaşmasını sağlayan, kişiye özgü ve ilgi çekici niteliklerini bir kenara bırakarak mesafe koymasını ifade eder. Kişisel başarının azalması ise özellikle yaptığı iş ile ilgili olarak kişinin kendini olumsuz değerlendirme eğilimine sahip olmasıdır (Maslach, 1993; Maslach, Jackson ve Leiter, 2006; Maslach, Schaufeli ve Leiter, 2001).

Tükenmişlik literatürü başlarda tükenmişliğin bireysel mağdurlarına yönelmiş iken okul ve hastane gibi hizmet veren büyük organizasyonlarda tükenmişliğin oldukça ciddi sonuçlarının olabileceği anlaşılmıştır (Hock, 1988). Bu alanlardaki mesleklere verilen dikkatin bir nedeni de tedavi veya öğretim esnasında diğer insanlarla yoğun bir şekilde çalışmanın getirdiği duygusal zorlukların olmasıdır (Maslach, Schaufeli, Leiter, 2001). Ancak seksenlerin sonuna doğru araştırmacılar ve uygulayıcılar tükenmişliğin yukarıda anılan meslekler dışında, örnek olarak yöneticiler, müteahhitler, mavi ve beyaz yakalı çalışanlar arasında da gerçekleştiğini fark etmeye başladılar. Böylece tükenme metaforu hizmet sektörünün yoğun gerekliliklerinden yaratıcılık, problem çözme becerisi veya danışmanlık gerektiren başka iş türlerine kadar genişledi (Schaufeli, Leiter ve Maslach, 2009). İlerleyen yıllarda gerçekleştirilen çalışmalarla tükenmenin öğrenciler tarafından da deneyimlendiğinin görülmesi (Schaufeli, Martinez, Pinto, Salavano ve Bakker, 2002) ile tükenme kavramı bir çalışan rolüne sahip olmayan öğrencileri de içine alarak bir kere daha genişlemiştir.

Her ne kadar öğrenciler bir çalışan değilse de psikolojik bir bakış açısıyla öğrencilerin gerçekleştirdikleri temel faaliyetler bir iş olarak değerlendirilebilir. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde yer alan öğrenciler öğrenim talepleri nedeni ile duygusal tükenme ve çalışmalarına karşı ilgisiz ve küçümseyici bir tutum edinebilirler (Schaufeli ve Taris, 2005). Öğrencilerin de tıpkı çalışanlar gibi tükenmişlik sendromu geliştirebileceği fikrinin benimsenmeye başlamasının ardından (Aypay, 2012) öğrencilerdeki tükenmişliği inceleyen çalışmalar öğrenci tükenmişliği (Acar ve Çakır, 2015; Aypay, 2012; Aypay ve Sever, 2015) ve okul tükenmişliği (Çam, Deniz ve Kurnaz, 2014; Demir, 2015) gibi kavramları literatüre yerleştirmiştir.

Okul tükenmişliği ile ilgili araştırmacılar tarafından çeşitli tanımlar yapılmıştır. Yang ve Farn (2005) okul tükenmişliğini öğrencinin öğrenim sürecindeki ders yükü, ders stresi ya da başka psikolojik faktörlerin neden olduğu bir duygusal tükenme, duyarsızlaşma eğilimi ve düşük kişisel başarı hissi olarak açıklamıştır. Aypay (2011) ise okul tükenmişliğini, okul ve eğitimin aşırı taleplerinin öğrencilerde yol açtığı tükenmişlik sendromu olarak ifade etmiştir. Schaufeli vd. (2002) ise okul tükenmişliğini öğrenim ihtiyaçlarının neden olduğu duygusal tükenme, öğrencinin kendi çalışmasına karşı küçümseyici tutum edinmesi ve öğrenci olarak yetersizlik hissetmesi olarak tanımlamıştır. Bu tanımlarda okul tükenmişliğinin sebebi olarak öğrencilerin eğitim-öğretim ile ilgili yaşantıları işaret edilmektedir. Nitekim Yang (2004) ağır öğrenim yükünün tükenmeye bunun da düşük akademik başarıya neden olduğunu belirtmiştir.

Okul tükenmişliğinin neden olduğu tek olumsuz etki düşük akademik başarı değildir. Tükenmişlik yaşayan öğrenciler okulu terk edebilmekte, okula devam eden öğrencilerde ise hoşnutsuzluk, ilgisizlik, can sıkıntısı, ders çalışmaya isteksizlik görülebilmekte ve tükenme yaşayan öğrenciler kişisel çatışmalar ve sorumluluklarını yerine getirmeme gibi sebeplerle çevresini de olumsuz etkileyebilmektedir (Bekir, Şahin ve Şanlı, 2012). Bask ve Salmela-Aro (2012) Finlandiya'da gerçekleştirdikleri çalışmalarında okula karşı yüksek duyarsızlaşmaya sahip öğrencilerin düşük duyarsızlaşmaya sahip öğrencilere kıyasla okulu bırakmaya dört kat daha yakın olduklarını rapor etmişlerdir. Başka bir çalışmada Dyrbye vd. (2008) tıp öğrencilerinde yüksek seviyede tükenme yaşama ile intihar düşüncesi arasındaki ilişkiyi ortaya koymuşlardır. Okul tükenmişliğinin bu olumsuz sonuçlarının önlenmesi için alanda yapılan çalışmalar büyük önem taşımaktadır.

Türkiye' de okul tükenmişliği ile ilgili yapılan çalışmalar ilköğretim ikinci kademe, ortaöğretim, önlisans, lisans ve lisansüstü öğrencileri üzerinde gerçekleştirilmiştir. Lisans

öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen araştırmaların büyük bir kısmı eğitim fakültesi (Balkıs, 2013; Balkıs, Duru, Buluş ve Duru, 2011; Bekir, Şahin ve Şanlı, 2012; Çam, Deniz ve Kurnaz, 2014; Duru, Duru ve Balkıs, 2014; Küçüksüleymanoğlu ve Onuray Eğilmez, 2013; Ören ve Türkoğlu, 2006; Seçer, 2015; Tümkiye ve Çavuşoğlu, 2010) ve tıp fakültesi (Güdük ve vd., 2005; Memiş, 2011; Naçar, Baykan ve Çetinkaya, 2012; Topak ve vd., 2015) öğrencileri üzerinde olmakla beraber mimarlık (Çelik, Bağrıaçık ve Oral, 2012), diş hekimliği (Atalayın ve vd., 2013; Atalayın ve vd., 2015) ve ilahiyat fakültesi (Bayrakdar, 2016) öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen çalışmalar da bulunmaktadır. Ortaöğretim öğrencileri üzerindeki araştırmaların ise bazıları tek bir okul türünde (Aypay ve Eryılmaz, 2011a; Kutsal ve Bilge, 2012; Palabıyık, 2014) gerçekleştirilmiş iken bazıları ise birden fazla okul türünde (Aypay ve Sever, 2015; Çakır, Akça, Kodaz ve Tulgarer, 2014; Çapri, Gündüz ve Akbay, 2013; Çapri ve Sönmez, 2013; Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013; Seçer ve Gençdoğan, 2012) gerçekleştirilmiştir.

Ortaöğretimde meslek eğitimi alan öğrencilerin okul tükenmişliğine birden fazla okul türünde gerçekleştirilen bazı çalışmalarda değinilmiştir. Ancak ULAKBİM, YÖK Tez Veri Tabanı gibi veri tabanlarında ve Google Scholar gibi arama motorlarında yapılan taramalar sonucunda sadece ortaöğretimde meslek eğitimi alan öğrencilerin okul tükenmişliğinin incelendiği tek bir çalışma (Eker, 2007) bulunmuştur. Bu çalışmada ise veri toplama aracı olarak herhangi bir ölçek kullanılmamış olup araştırmacı tarafından hazırlanan bir anket kullanılmıştır. Bu nedenle bu çalışmanın bir ölçek kullanılarak yapılan diğer çalışmalar ile kıyaslanma imkânı bulunmamaktadır.

Mesleki ve teknik anadolu liselerinde devamsızlık, okul terk ve akademik başarı ile ilgili istatistiklerin sonuçları olumsuz ve ortalamanın altında yer almaktadır. Ortaöğretim İzleme ve Değerlendirme Raporuna (2013) göre 2012-2013 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Türkiye geneli devamsızlık oranı % 32,7 iken genel müdürlükler düzeyinde incelendiğinde mesleki ve teknik anadolu liselerinin bağlı bulunduğu Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü % 39,1 ile en yüksek devamsızlık oranına sahiptir. Ayrıca mesleki ve teknik anadolu liselerinin bağlı bulunduğu Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğünde okul terk oranı % 2,2 ile en yüksek ikinci okul terk oranıdır (MEB, 2013). Mesleki ve teknik anadolu liseleri ortaöğretim kurumları içerisinde, 2009 ve 2012 PİSA sonuçlarına göre matematik okuryazarlığı, okuma becerileri ve fen okuryazarlığında en düşük ortalamaya sahip okul türü iken 2015 PİSA sonuçlarında da yine son sıralarda yer almıştır (MEB, 2010; MEB, 2015; MEB, 2016). Okul tükenmişliği ile ilişkili olan devamsızlık, okul terk ve akademik başarı ile ilgili, mesleki ve teknik anadolu liselerine ait bu olumsuz sonuçlar nedeni ile ortaöğretimde meslek eğitimi alan öğrencilerin okul tükenmişliğinin ayrıca araştırılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmada mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişliklerinin ne durumda olduğu ve cinsiyet, sınıf kademesi, bölüm, başarı değerlendirme, öğrenim görülen bölüm ile ilgili meslek tercihi, okulu isteyerek tercih etme, sınıf tekrarı, karnedeki zayıf sayısı ve disiplin cezası değişkenlerine göre farklılaşması incelenecektir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Modeli

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik durumlarının ve okul tükenmişliklerinin çeşitli değişkenlere göre farklılaşmasının incelendiği bu araştırma, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan tarama modellerinden (Karasar, 2015) karşılaştırmalı tarama modeli ile desenlenmiştir.

2.2. Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu İstanbul'da bulunan bir mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören 337 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya katılan öğrencilerin 129' u (%38,3) kız, 208' i (%61,7) erkektir. Öğrencilerin 80' i (%23,7) 9. sınıfta, 114' ü (%33,8) 10. sınıfta, 75' i 11. sınıfta ve 68' i (%20,2) 12. sınıfta öğrenim görmektedir. Mesleki ve teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrenciler 9. sınıf öğreniminin ardından bir bölüm seçmek durumundadırlar. Bu araştırmaya katılan öğrencilerden 89' u (%26, 4) Kimya Teknolojileri bölümü, 32' si (%9,5) Teknik Kimya Teknolojileri bölümü, 81' i (%24,0) Harita ve Tapu Kadastro bölümü, 25' i (%7,4) Teknik Harita ve Tapu Kadastro bölümü, 30' u (%8,9) Bilişim Teknolojileri bölümü öğrencisidir.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri katılımcıların demografik bilgilerini belirlemeyi amaçlayan Kişisel Bilgi Formu ile katılımcıların tükenmişlikleri ile ilgili bilgi edinmede kullanılan Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeğinden oluşan bir form ile toplanmıştır.

2.3.1. Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeği (OOTÖ)

Araştırmada öğrencilerin okul tükenmişliğinin ölçülmesi amacı ile Aypay (2012) tarafından geliştirilmiş olan Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeği (OOTÖ) kullanılmıştır. Ölçeğin geliştirilmesinde Açıklayıcı ve Doğrulayıcı Faktör Analizi kullanılmış ve ölçeğin yedi alt boyutta açıkladığı toplam varyansın %61 olduğu bulunmuştur. Ölçek 7'si ters puanlanan 34 maddeden oluşmaktadır. Ölçekteki maddeler 4'lü derecelmeli yapıya göre puanlanmakta olup ölçeğin her bir alt boyutunda alınan toplam puanın yüksek çıkması o alt boyutta tükenmişliğin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçek 7 alt boyuttan oluşmakta olup bu alt boyutlar "okula ilgi kaybı", "ders çalışmaktan tükenme", "aileden kaynaklı tükenmişlik", "ödev yapmaktan tükenme", "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma", "dinlenme ve eğlenme gereksinimi" ve "okulda yetersizlik" şeklindedir. Aypay (2012) tarafından OOTÖ'nün her bir alt boyutundan alınan toplam puanlarla değerlendirme yapılmasının ölçeğin toplam puanı ile değerlendirme yapılmasından daha uygun olacağını belirtilmiştir.

Ölçeğin orijinalinden elde edilen iç tutarlılık katsayıları ile mevcut araştırmadan elde edilen iç tutarlılık katsayıları Tablo 1'de verilmiştir. Bu karşılaştırmayı yapmanın temel sebepleri arasında hem ölçeğin kullanıldığı çalışmalardan hareketle ölçeğin güvenilirliğine yönelik daha genellenebilir bir bilgi sağlanması hem de bu çalışmada yer alan örneklem üzerinden elde edilen verilerin güvenilirliğine yönelik bilgi vermesi sayılabilir.

Tablo 1. Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeği' nin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları

	OİK	DÇT	AKT	ÖYT	ÖTBS	DEG	OY
Aypay (2012)	.86	.82	.83	.67	.75	.72	.72
Mevcut Araştırma	.85	.81	.80	.74	.71	.77	.72

OİK: Okula İlgi Kaybı, DÇT: Ders Çalışmaktan Tükenme, AKT: Aileden Kaynaklı Tükenme, ÖYT: Ödev Yapmaktan Tükenme, ÖTBS: Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma, DEG: Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi, OY: Okulda Yetersizlik

Tablo 1 incelendiğinde orijinal ve mevcut araştırmadan elde edilen iç tutarlılık katsayılarının benzer olduğunu ve mevcut araştırmadan elde edilen iç tutarlılık katsayılarının Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeği'nin verilerin toplandığı çalışma grubu için güvenilir olduğunu söylemek mümkündür.

2.3.2. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından katılımcıların demografik bilgilerinin toplanması amacı ile kişisel bilgi formu hazırlanmıştır. Araştırma öğrencilerin okul tükenmişliği üzerinde durduğu için kişisel bilgi formunda okul ile ilgili değişkenler hakkında bilgi toplanmaya çalışılmıştır. Bu amaçla katılımcılara cinsiyet, sınıf kademesi, bölüm, algıladıkları başarı değerlendirmesi, öğrenim görülen bölüm ile ilgili meslek tercihi, okulu isteyerek tercih etme, sınıf tekrarı, karnedeki zayıf sayısı ve disiplin cezası alıp almadıkları ile ilgili sorular yöneltilmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Veriler eğitim-öğretim faaliyetlerini aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına göre toplanmıştır. Veri toplama işlemi sınıf ortamında ve dersin öğretmeni eşliğinde, uygulama yönergesinin okunması ve açıklanması sonrasında uygulanmış olup yaklaşık 15 dakika sürmüştür. Veri toplama işleminin tamamı iki hafta içerisinde tamamlanmış olup verilerin büyük çoğunluğu araştırmacılarca toplanmıştır. İşlemin araştırmacılarca yürütülemediği durumlarda ise veri toplama işlemine refakat eden gönüllü öğretmenlere veri toplama formu ve yönergesi ile ilgili gerekli bilgiler verilmiş, uygulamanın nasıl yapılacağı detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

2.5. Verilerin Analizi

Araştırmanın veri analizinde öncelikle Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeği' nin alt boyutlarına ait puanların aritmetik ortalaması ve standart sapması hesaplanmıştır. Öğrencilerin okul tükenmişliğinin cinsiyet, öğrenim gördüğü bölüm ile ilgili meslek tercihi, okulu isteyerek tercih etme, sınıf tekrarı ve disiplin cezası almış olma değişkenlerine göre farklılaşmasının incelenmesinde Bağımsız Grup t-Testi kullanılmıştır. Aynı şekilde öğrencilerin okul tükenmişliğinin sınıf kademesi, öğrenim gördüğü bölüm, başarı değerlendirmesi ve karnedeki zayıf sayısına göre farklılaşmasının incelenmesinde tek yönlü varyans analizi kullanılmış olup anlamlı farklılığın var olduğu durumlarda post-hoc testlerinden LSD testi ile gerekli analizler yapılmıştır.

3. BULGULAR

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin, okul tükenmişlik seviyelerini ölçmek için kullanılan Ortaöğretim Okul Tükenmişliği Ölçeği (OOTÖ)' nin "okula ilgi kaybı", "ders çalışmaktan tükenme", "aileden kaynaklı tükenmişlik", "ödev yapmaktan tükenme", "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma", "dinlenme ve eğlenme gereksinimi" ve "okulda yetersizlik" alt boyutlarında aldıkları puan ortalamaları Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları

Alt Boyutlar	N	En Düşük Puan	En Yüksek Puan	\bar{X}	S
Okula İlgi Kaybı	337	6	24	14,47	4,55
Ders Çalışmaktan Tükenme	337	6	24	15,37	3,94
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	337	5	20	12,12	3,95
Ödev Yapmaktan Tükenme	337	5	20	12,48	3,57
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	337	4	16	9,96	3,06
Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	337	4	16	9,64	3,04
Okulda Yetersizlik	337	4	16	10,06	2,87

Tablo 2'de OOTÖ' nün alt boyutlarına ait ortalamalar incelendiğinde "okula ilgi kaybı" alt boyutunda ortalamanın 14,47 puan; "ders çalışmaktan tükenme" alt boyutunda ortalamanın 15,37 puan; "aileden kaynaklı tükenmişlik" alt boyutunda ortalamanın 12,12 puan; "ödev yapmaktan tükenme" alt boyutunda ortalamanın 12,48 puan; "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" alt boyutunda ortalamanın 9,96 puan; "dinlenme ve eğlenme gereksinimi" alt boyutunda ortalamanın 9,64 puan; "okulda yetersizlik" alt boyutunda ortalamanın 10,06 puan olduğu görülmektedir. OOTÖ'nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların ilgili alt boyutta alınabilecek en düşük ve en yüksek puanlarla kıyaslandığında mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün tüm alt boyutlarında orta düzeyde bir tükenme yaşadıklarını görülmektedir.

3.2. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Cinsiyete Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin cinsiyete göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ'nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için Bağımsız Grup t-Testi kullanılmış ve test sonuçları Tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3'te görüldüğü üzere öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarında aldıkları ortalama puanların cinsiyete göre farklılaşmasını incelemek amacı ile yapılan Bağımsız Grup t-Testi sonucuna göre OOTÖ' nün alt boyutlarından "ders çalışmaktan tükenme" ($t_{(335)}=3,48$, $p < 0,05$) ve "ödev yapmaktan tükenme" ($t_{(335)}=3,45$, $p < 0,05$) alt boyutlarında kızlar ile erkekler arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Alt boyutlardan alınan puan ortalamalarına göre her iki boyutta da erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 3. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların cinsiyet değişkenine göre farklılaşma durumuna ilişkin Bağımsız Grup t-Testi sonuçları

Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	\bar{X}	S	sd	t	p																																																																				
Okula İlgi Kaybı	Kız	129	14,16	4,33	335	1,02	,310																																																																				
	Erkek	208	14,67	4,68				Ders Çalışmaktan Tükenme	Kız	129	14,44	3,85	335	3,48	,001	Erkek	208	15,95	3,89	Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Kız	129	11,61	4,03	335	1,87	,062	Erkek	208	12,44	3,87	Ödev Yapmaktan Tükenme	Kız	129	11,64	3,46	335	3,45	,001	Erkek	208	13,00	3,55	Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Kız	129	9,74	2,94	335	1,01	,311	Erkek	208	10,09	3,13	Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Kız	129	9,38	2,90	335	1,25	,241	Erkek	208	9,80	3,11	Okulda Yetersizlik	Kız	129	10,23	2,99	335	,87	,384
Ders Çalışmaktan Tükenme	Kız	129	14,44	3,85	335	3,48	,001																																																																				
	Erkek	208	15,95	3,89				Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Kız	129	11,61	4,03	335	1,87	,062	Erkek	208	12,44	3,87	Ödev Yapmaktan Tükenme	Kız	129	11,64	3,46	335	3,45	,001	Erkek	208	13,00	3,55	Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Kız	129	9,74	2,94	335	1,01	,311	Erkek	208	10,09	3,13	Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Kız	129	9,38	2,90	335	1,25	,241	Erkek	208	9,80	3,11	Okulda Yetersizlik	Kız	129	10,23	2,99	335	,87	,384	Erkek	208	9,95	2,80								
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Kız	129	11,61	4,03	335	1,87	,062																																																																				
	Erkek	208	12,44	3,87				Ödev Yapmaktan Tükenme	Kız	129	11,64	3,46	335	3,45	,001	Erkek	208	13,00	3,55	Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Kız	129	9,74	2,94	335	1,01	,311	Erkek	208	10,09	3,13	Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Kız	129	9,38	2,90	335	1,25	,241	Erkek	208	9,80	3,11	Okulda Yetersizlik	Kız	129	10,23	2,99	335	,87	,384	Erkek	208	9,95	2,80																				
Ödev Yapmaktan Tükenme	Kız	129	11,64	3,46	335	3,45	,001																																																																				
	Erkek	208	13,00	3,55				Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Kız	129	9,74	2,94	335	1,01	,311	Erkek	208	10,09	3,13	Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Kız	129	9,38	2,90	335	1,25	,241	Erkek	208	9,80	3,11	Okulda Yetersizlik	Kız	129	10,23	2,99	335	,87	,384	Erkek	208	9,95	2,80																																
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Kız	129	9,74	2,94	335	1,01	,311																																																																				
	Erkek	208	10,09	3,13				Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Kız	129	9,38	2,90	335	1,25	,241	Erkek	208	9,80	3,11	Okulda Yetersizlik	Kız	129	10,23	2,99	335	,87	,384	Erkek	208	9,95	2,80																																												
Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Kız	129	9,38	2,90	335	1,25	,241																																																																				
	Erkek	208	9,80	3,11				Okulda Yetersizlik	Kız	129	10,23	2,99	335	,87	,384	Erkek	208	9,95	2,80																																																								
Okulda Yetersizlik	Kız	129	10,23	2,99	335	,87	,384																																																																				
	Erkek	208	9,95	2,80																																																																							

3.3. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Sınıf Düzeyine Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin sınıf düzeylerine göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ'nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların sınıf düzeylerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmış ve anlamlı fark bulunan alt boyutlarda ise bu farklılığın hangi sınıf düzeyleri arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden LSD testi kullanılmıştır. Uygulanan testlerin sonucu Tablo 4'te verilmiştir.

Tablo 4. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların sınıf düzeyine göre farklılaşma durumuna ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf	N	\bar{X}	S	F	p	Fark
Okula İlgi Kaybı	9	80	13,35	4,09	4,10	,007	12>9 12>10 11>9
	10	114	14,12	4,30			
	11	75	15,09	4,72			
	12	68	15,71	4,95			
Ders Çalışmaktan Tükenme	9	80	15,64	3,73	,79	,500	
	10	114	14,91	3,77			
	11	75	15,57	4,45			
	12	68	15,62	3,88			
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	9	80	12,71	4,17	,91	,439	
	10	114	11,94	3,91			
	11	75	11,75	4,06			
	12	68	12,15	3,59			
Ödev Yapmaktan Tükenme	9	80	11,88	3,41	3,27	,021	12>9 12>10 11>9
	10	114	12,04	3,73			
	11	75	13,01	3,34			
	12	68	13,34	3,54			
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	9	80	10,54	3,06	2,31	,076	
	10	114	9,43	2,78			
	11	75	10,21	3,21			
	12	68	9,88	3,23			
Dinlenme ve Eğlenme	9	80	9,18	2,79	3,97	,008	11>9

Gereksinimi	10	114	9,64	3,02			11>10
	11	75	10,61	3,01			11>12
	12	68	9,12	3,17			
Okulda Yetersizlik	9	80	10,38	2,63			
	10	114	10,07	2,97	,76	,518	
	11	75	9,68	2,87			
	12	68	10,09	3,00			

Tablo 4'te görüldüğü üzere öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarında aldıkları ortalama puanların sınıf düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre OOTÖ'nün alt boyutlarından "okula ilgi kaybı" ($F_{(3-333)}=4,10$, $p<0,05$), "ödev yapmaktan tükenme" ($F_{(3-333)}=3,27$, $p<0,05$) ve "dinlenme ve eğlenme gereksinimi" ($F_{(3-333)}=3,97$, $p<0,05$) alt boyutlarında sınıf düzeyine göre anlamlı fark bulunmaktadır.

"Okula ilgi kaybı" ve "ödev yapmaktan tükenme" alt boyutlarında 12. sınıf öğrencilerinin 9. ve 10. sınıf öğrencilerine göre ve 11. sınıf öğrencilerinin 9. sınıf öğrencilerine göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir. "Dinlenme ve eğlenme gereksinimi" alt boyutunda ise 11. sınıf öğrencilerinin 9., 10. ve 12. sınıf öğrencilerine göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

3.4. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Okunan Bölüme Göre Farklaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin okunan bölüme göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ'nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların okunan bölüme göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmış ve anlamlı fark bulunan alt boyutlarda ise bu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden LSD testi kullanılmıştır. Uygulanan testlerin sonucu Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5'te öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların okudukları bölüme göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre OOTÖ'nün alt boyutlarından "okula ilgi kaybı" ($F_{(4-252)}=3,29$, $p<0,05$) ve "ödev yapmaktan tükenme" ($F_{(4-252)}=3,66$, $p<0,05$) alt boyutlarında okunan bölüme göre anlamlı fark bulunmaktadır.

Tablo 5. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların okunan bölüme göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Bölüm	N	\bar{X}	S	F	p	Fark
Okula İlgi Kaybı	Kimya T.	89	14,45	4,41	3,29	,012	4>1
	Teknik K.T.	32	13,97	3,02			
	Harita T.K.	81	14,49	5,42			
	T.Harita T.K.	25	17,80	3,98			
	Bilişim T.	30	15,27	4,14			
Ders Çalışmaktan Tükenme	Kimya T.	89	15,57	4,55	2,25	,064	
	Teknik K.T.	32	13,75	3,28			
	Harita T.K.	81	14,95	3,94			
	T.Harita T.K.	25	16,32	2,87			
	Bilişim T.	30	16,17	3,62			
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Kimya T.	89	12,00	3,67	2,26	,064	
	Teknik K.T.	32	11,03	4,33			
	Harita T.K.	81	11,43	3,99			
	T.Harita T.K.	25	13,56	2,89			
	Bilişim T.	30	12,73	4,16			
Ödev Yapmaktan Tükenme	Kimya T.	89	12,92	3,65	3,66	,006	1>2
	Teknik K.T.	32	10,75	3,12			
	Harita T.K.	81	12,58	3,58			
	T.Harita T.K.	25	14,16	3,20			
	Bilişim T.	30	12,97	3,69			

Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Kimya T.	89	9,93	3,31	,79	,532
	Teknik K.T.	32	8,91	2,73		
	Harita T.K.	81	9,84	2,83		
	T.Harita T.K.	25	9,80	3,23		
	Bilişim T.	30	10,07	2,90		
Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Kimya T.	89	10,11	3,06	,63	,640
	Teknik K.T.	32	9,81	2,63		
	Harita T.K.	81	9,58	3,06		
	T.Harita T.K.	25	9,12	3,68		
	Bilişim T.	30	9,90	3,35		
Okulda Yetersizlik	Kimya T.	89	10,04	3,06	1,66	,161
	Teknik K.T.	32	9,66	3,35		
	Harita T.K.	81	9,47	2,50		
	T.Harita T.K.	25	10,56	2,87		
	Bilişim T.	30	10,87	3,16		

1:Kimya Teknolojileri, 2:Teknik Kimya Teknolojileri, 3:Harita ve Tapu Kadastro, 4:Teknik Harita ve Tapu Kadastro, 5:Bilişim Teknolojileri

"Okula ilgi kaybı" alt boyutunda teknik harita ve tapu kadastro bölümü öğrencilerinin kimya teknolojileri bölümü, teknik kimya teknolojileri bölümü, harita ve tapu kadastro bölümü ve bilişim teknolojileri bölümü öğrencilerine göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir. "Ödev yapmaktan tükenme" alt boyutunda ise kimya teknolojileri bölümü, harita ve tapu kadastro bölümü, teknik harita ve tapu kadastro bölümü ve bilişim teknolojileri bölümü öğrencilerinin teknik kimya teknolojileri bölümü öğrencilerine göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

3.5. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Okunan Bölüm İle İlgili Meslek Seçme Kararına Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin okudukları bölüm ile ilgili bir meslek seçmeye karar vermiş olma durumlarına göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ'nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların okunan bölüm ile ilgili meslek seçme kararına göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için Bağımsız Grup t-Testi kullanılmış ve test sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6'da öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların okudukları bölüm ile ilgili bir meslek seçmeye karar vermiş olma durumlarına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan Bağımsız Grup t-Testi sonucuna göre OOTÖ'nün alt boyutlarından sadece "ders çalışmaktan tükenme" ($t_{(335)}=1,98$, $p < 0,05$) alt boyutunda okudukları bölüm ile ilgili bir meslek seçme kararında olan öğrenciler ile okudukları bölüm ile ilgili bir meslek seçme kararında olmayan öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde "ders çalışmaktan tükenme" alt boyutunda okudukları bölüm ile ilgili meslek seçmeyi düşünmeyen öğrencilerin okudukları bölüm ile ilgili meslek seçmeyi düşünen öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 6. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların okunan bölüm ile ilgili meslek seçme kararına göre farklılaşmasına ilişkin Bağımsız Grup t-Testi sonuçları

Alt Boyutlar	Bölümle İlgili Meslek Seçme	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Okula İlgi Kaybı	Evet	155	14,06	4,44	335	1,56	,121
	Hayır	182	14,83	4,62			
Ders Çalışmaktan Tükenme	Evet	155	14,92	3,96	335	1,98	,049
	Hayır	182	15,76	3,90			
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Evet	155	12,15	3,75	335	,12	,909
	Hayır	182	12,10	4,12			
Ödev Yapmaktan Tükenme	Evet	155	12,50	3,45	335	,11	,915
	Hayır	182	12,46	3,68			
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Evet	155	9,90	3,16	335	,31	,760
	Hayır	182	10,01	2,97			
Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Evet	155	9,58	3,07	335	,34	,737
	Hayır	182	9,69	3,01			
Okulda Yetersizlik	Evet	155	9,80	2,73	335	1,53	,126
	Hayır	182	10,28	2,98			

3.6. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Okulu İsteyerek Tercih Etmelerine Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin okulu isteyerek tercih etmelerine göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ'nün alt boyutlarından alınan ortalama puanlara Bağımsız Grup t-Testi uygulanmış ve test sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların okulu isteyerek tercih etmelerine göre farklılaşmasına ilişkin Bağımsız Grup t-Testi sonuçları

Alt Boyutlar	Okulu İsteyerek Tercih Etme	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Okula İlgi Kaybı	Evet	200	13,67	4,35	335	4,04	,000
	Hayır	137	15,66	4,59			
Ders Çalışmaktan Tükenme	Evet	200	14,77	3,90	335	3,45	,001
	Hayır	137	16,26	3,85			
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Evet	200	11,47	3,95	335	3,76	,000
	Hayır	137	13,08	3,76			
Ödev Yapmaktan Tükenme	Evet	200	12,03	3,51	335	2,86	,004
	Hayır	137	13,15	3,56			
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Evet	200	9,64	3,09	335	2,36	,019
	Hayır	137	10,43	2,96			
Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Evet	200	9,55	2,92	335	,66	,507
	Hayır	137	9,77	3,21			
Okulda Yetersizlik	Evet	200	9,57	2,70	335	3,85	,000
	Hayır	137	10,77	2,98			

Tablo 7'de öğrencilerin OOTÖ' nün alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların okulu isteyerek tercih etmiş olma durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan Bağımsız Grup t-Testi sonucuna göre OOTÖ' nün alt boyutlarından "okula ilgi kaybı" ($t_{(335)}=4,04$, $p < 0,05$), "ders çalışmaktan tükenme" ($t_{(335)}=3,45$, $p<0,05$), "aileden kaynaklı tükenmişlik" ($t_{(335)}=3,76$, $p < 0,05$), "ödev yapmaktan tükenme" ($t_{(335)}=2,86$, $p<0,05$), "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" ($t_{(335)}=2,36$, $p < 0,05$) ve "okulda yetersizlik" ($t_{(335)}=3,85$, $p<0,05$) alt boyutlarında okulu isteyerek tercih etmiş öğrenciler ile okulu istemeyerek tercih etmiş öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde anlamlı fark bulunan tüm alt boyutlarda okulu istemeyerek tercih etmiş öğrencilerin okulu isteyerek tercih etmiş öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

3.7. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Algılanan Başarı Düzeyine Göre Farklaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin algılanan başarı düzeyine göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ' nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların algılanan başarı düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmış ve anlamlı fark bulunan alt boyutlarda ise bu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden LSD testi kullanılmıştır. Uygulanan testlerin sonucu Tablo 8'de verilmiştir.

Tablo 8. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların algılanan başarı düzeyine göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Algılanan Başarı	N	\bar{X}	S	F	p	Fark
Okula İlgi Kaybı	1	34	15,85	4,21	3,31	,038	1>3
	2	241	14,55	4,70			
	3	62	13,42	3,94			
Ders Çalışmaktan Tükenme	1	34	17,53	3,65	20,88	,000	1>2
	2	241	15,72	3,78			1>3
	3	62	12,85	3,56			2>3
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	1	34	13,79	3,70	8,45	,000	1>2
	2	241	12,29	3,83			1>3
	3	62	10,56	4,07			2>3
Ödev Yapmaktan Tükenme	1	34	13,76	2,76	7,56	,001	1>3
	2	241	12,66	3,62			2>3
	3	62	11,08	3,40			
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	1	34	11,18	2,72	5,03	,007	1>2
	2	241	10,00	3,03			1>3
	3	62	9,15	3,14			2>3
Dinlenme ve Eğlenme Gerekisini	1	34	10,03	2,74	1,05	,350	
	2	241	9,49	3,08			
	3	62	10,02	3,01			
Okulda Yetersizlik	1	34	12,00	2,31	14,44	,000	1>2
	2	241	10,10	2,90			1>3
	3	62	8,84	2,42			2>3

1:Düşük Başarı, 2:Orta Düzey Başarı, 3:Yüksek Başarı

Tablo 8'de öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların algılanan başarı düzeyine göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre OOTÖ' nün alt boyutlarından "okula ilgi kaybı" ($F_{(2-334)}=3,31$, $p<0,05$), "ders çalışmaktan tükenme" ($F_{(2-334)}=20,88$, $p<0,05$), "aileden kaynaklı tükenmişlik" ($F_{(2-334)}=8,45$, $p<0,05$), "ödev yapmaktan tükenme" ($F_{(2-334)}=7,56$, $p<0,05$), "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" ($F_{(2-334)}=5,03$, $p<0,05$) ve "okulda yetersizlik"

($F_{(2-334)}=14,44$, $p<0,05$) alt boyutlarında algılanan başarı düzeyine göre anlamlı fark bulunmaktadır.

"Okula ilgi kaybı" alt boyutunda düşük başarı algısına sahip öğrencilerinin yüksek başarı algısına sahip öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir. "Ders çalışmaktan tükenme", "aileden kaynaklı tükenmişlik", "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" ve "okulda yetersizlik" alt boyutlarında ise düşük başarı algısına sahip öğrencilerinin orta ve yüksek başarı algısına sahip öğrencilere göre; orta düzey başarı algısına sahip öğrencilerin ise yüksek başarı algısına sahip öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir. "Ödev yapmaktan tükenme" alt boyutunda ise düşük ve orta düzey başarı algısına sahip öğrencilerin yüksek başarı algısına sahip öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

3.8. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Karnedeki Zayıf Sayısına Göre Farklaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin zayıf sayısına göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ'nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların algılanan zayıf sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için tek yönlü varyans analizi kullanılmış ve anlamlı fark bulunan alt boyutlarda ise bu farklılığın hangi bölümler arasında olduğunu bulmak için çoklu karşılaştırma testlerinden LSD testi kullanılmıştır. Uygulanan testlerin sonucu Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların zayıf sayısına göre farklılaşmasına ilişkin tek yönlü varyans analizi sonuçları

Alt Boyutlar	Zayıf Durumu	N	\bar{X}	S	F	p	Fark
Okula İlgi Kaybı	1	92	14,14	4,85	,57	,564	
	2	173	14,73	4,35			
	3	72	14,29	4,63			
Ders Çalışmaktan Tükenme	1	92	13,70	3,80	12,88	,000	2>1
	2	173	15,83	3,71			3>1
	3	72	16,42	4,05			
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	1	92	10,96	3,93	6,08	,003	2>1
	2	173	12,42	3,94			3>1
	3	72	12,90	3,71			
Ödev Yapmaktan Tükenme	1	92	11,96	3,66	1,60	,203	
	2	173	12,58	3,64			
	3	72	12,92	3,23			
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	1	92	8,83	2,86	9,19	,000	2>1
	2	173	10,34	3,03			3>1
	3	72	10,50	3,03			
Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	1	92	9,48	3,21	,28	,758	
	2	173	9,76	3,04			
	3	72	9,57	2,81			
Okulda Yetersizlik	1	92	9,52	2,98	2,89	,057	3>1
	2	173	10,13	2,86			
	3	72	10,58	2,69			

1: Zayıfı Olmayan, 2: Az Zayıfı Olan, 3: Çok Zayıfı Olan

Tablo 9'da öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların algılanan zayıf sayısına göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan tek yönlü varyans analizi sonucuna göre OOTÖ'nün alt boyutlarından "ders çalışmaktan tükenme" ($F_{(2-334)}=12,88$, $p<0,05$), "aileden kaynaklı tükenmişlik" ($F_{(2-334)}=6,08$, $p<0,05$), "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" ($F_{(2-334)}=9,19$, $p<0,05$) ve "okulda yetersizlik" ($F_{(2-334)}=2,89$, $p<0,05$) alt boyutlarında zayıf sayısına göre anlamlı fark bulunmaktadır.

"Ders çalışmaktan tükenme", "aileden kaynaklı tükenmişlik" ve "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" alt boyutlarında zayıf sayısı az olan ve zayıf sayısı çok olan öğrencilerin zayıf olmayan öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir. "Okulda yetersizlik" alt boyutunda ise zayıf sayısı çok olan öğrencilerin zayıf olmayan öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

3.9. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Sınıf Tekrarı Durumuna Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin sınıf tekrarı yapmış olma durumuna göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ'nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların sınıf tekrarı yapmış olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını görmek için Bağımsız Grup t-Testi kullanılmış ve test sonuçları Tablo 10' da verilmiştir.

Tablo 10. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların sınıf tekrarı durumuna göre farklılaşmasına ilişkin Bağımsız Grup t-Testi sonuçları

Alt Boyutlar	Sınıf Tekrarı	N	\bar{X}	S	sd	t	p
Okula İlgi Kaybı	Evet	36	14,64	4,75	335	,23	,819
	Hayır	301	14,46	4,53			
Ders Çalışmaktan Tükenme	Evet	36	16,31	3,82	335	1,50	,134
	Hayır	301	15,26	3,95			
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Evet	36	12,89	3,72	335	1,24	,218
	Hayır	301	12,03	3,97			
Ödev Yapmaktan Tükenme	Evet	36	13,61	3,71	335	2,02	,044
	Hayır	301	12,35	3,53			
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Evet	36	11,53	3,42	335	3,31	,001
	Hayır	301	9,77	2,96			
Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Evet	36	10,06	3,21	335	,87	,387
	Hayır	301	9,59	3,02			
Okulda Yetersizlik	Evet	36	10,25	3,24	335	,42	,674
	Hayır	301	10,04	2,83			

Tablo 10'da öğrencilerin OOTÖ' nün alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların sınıf tekrarı yapmış olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan Bağımsız Grup t-Testi sonucuna göre OOTÖ'nün alt boyutlarından "ödev yapmaktan tükenme" ($t_{(335)}=2,02$, $p < 0,05$) ve "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" ($t_{(335)}=3,31$, $p < 0,05$) alt boyutlarında sınıf tekrarı yapmış öğrenciler ile sınıf tekrarı yapmamış öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde her iki alt boyutta da sınıf tekrarı yapmış öğrencilerin sınıf tekrarı yapmamış öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

3.10. Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesinde Öğrenim Gören Öğrencilerin Okul Tükenmişliğinin Disiplin Cezası Alma Durumuna Göre Farklılaşmasına Yönelik Bulgular

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişlik seviyelerinin disiplin cezası almış olma durumuna göre farklılaşmasının incelenmesi amacıyla OOTÖ'nün alt boyutlarında alınan ortalama puanların disiplin cezası almış olma durumuna göre farklılaşıp farklılaşmadığını saptamak için Bağımsız Grup t-Testi kullanılmış ve test sonuçları Tablo 11' de verilmiştir.

Tablo 11' de öğrencilerin OOTÖ' nün alt boyutlarından aldıkları ortalama puanların disiplin cezası almış olma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek amacı ile yapılan Bağımsız Grup t-Testi sonucuna göre OOTÖ' nün alt boyutlarından "ders çalışmaktan tükenme" ($t=2,00$, $p<0,05$), "ödev yapmaktan tükenme" ($t_{(335)}=2,43$, $p<0,05$) ve "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" ($t_{(335)}=2,56$, $p<0,05$) alt boyutlarında disiplin cezası almış öğrenciler ile disiplin cezası almamış öğrenciler arasında anlamlı fark bulunmaktadır. Ortalamalar incelendiğinde her üç alt boyutta da disiplin cezası almış öğrencilerin disiplin cezası almamış öğrencilere göre daha fazla tükenme yaşadıkları görülmektedir.

Tablo 11. Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin OOTÖ'nün alt boyutlarından aldıkları puanların disiplin cezası alma durumuna göre farklılaşmasına ilişkin Bağımsız Grup t-Testi sonuçları

Alt Boyutlar	Disiplin Cezası	N	\bar{X}	S	sd	t	p																																																																				
Okula İlgi Kaybı	Almamış	302	14,45	4,55	335	,33	,743																																																																				
	Almış	35	14,71	4,55				Ders Çalışmaktan Tükenme	Almamış	302	15,23	3,97	335	2,00	,046	Almış	35	16,63	3,49	Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Almamış	302	11,98	3,98	335	1,94	,053	Almış	35	13,34	3,50	Ödev Yapmaktan Tükenme	Almamış	302	12,32	3,56	335	2,43	,016	Almış	35	13,86	3,42	Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Almamış	302	9,81	3,04	335	2,56	,011	Almış	35	11,20	2,92	Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Almamış	302	9,65	2,97	335	,20	,840	Almış	35	9,54	3,63	Okulda Yetersizlik	Almamış	302	9,98	2,88	335	1,49	,137
Ders Çalışmaktan Tükenme	Almamış	302	15,23	3,97	335	2,00	,046																																																																				
	Almış	35	16,63	3,49				Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Almamış	302	11,98	3,98	335	1,94	,053	Almış	35	13,34	3,50	Ödev Yapmaktan Tükenme	Almamış	302	12,32	3,56	335	2,43	,016	Almış	35	13,86	3,42	Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Almamış	302	9,81	3,04	335	2,56	,011	Almış	35	11,20	2,92	Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Almamış	302	9,65	2,97	335	,20	,840	Almış	35	9,54	3,63	Okulda Yetersizlik	Almamış	302	9,98	2,88	335	1,49	,137	Almış	35	10,74	2,74								
Aileden Kaynaklı Tükenmişlik	Almamış	302	11,98	3,98	335	1,94	,053																																																																				
	Almış	35	13,34	3,50				Ödev Yapmaktan Tükenme	Almamış	302	12,32	3,56	335	2,43	,016	Almış	35	13,86	3,42	Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Almamış	302	9,81	3,04	335	2,56	,011	Almış	35	11,20	2,92	Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Almamış	302	9,65	2,97	335	,20	,840	Almış	35	9,54	3,63	Okulda Yetersizlik	Almamış	302	9,98	2,88	335	1,49	,137	Almış	35	10,74	2,74																				
Ödev Yapmaktan Tükenme	Almamış	302	12,32	3,56	335	2,43	,016																																																																				
	Almış	35	13,86	3,42				Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Almamış	302	9,81	3,04	335	2,56	,011	Almış	35	11,20	2,92	Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Almamış	302	9,65	2,97	335	,20	,840	Almış	35	9,54	3,63	Okulda Yetersizlik	Almamış	302	9,98	2,88	335	1,49	,137	Almış	35	10,74	2,74																																
Öğretmen Tutumlarından Bunalma ve Sıkılma	Almamış	302	9,81	3,04	335	2,56	,011																																																																				
	Almış	35	11,20	2,92				Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Almamış	302	9,65	2,97	335	,20	,840	Almış	35	9,54	3,63	Okulda Yetersizlik	Almamış	302	9,98	2,88	335	1,49	,137	Almış	35	10,74	2,74																																												
Dinlenme ve Eğlenme Gereksinimi	Almamış	302	9,65	2,97	335	,20	,840																																																																				
	Almış	35	9,54	3,63				Okulda Yetersizlik	Almamış	302	9,98	2,88	335	1,49	,137	Almış	35	10,74	2,74																																																								
Okulda Yetersizlik	Almamış	302	9,98	2,88	335	1,49	,137																																																																				
	Almış	35	10,74	2,74																																																																							

4. TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırmada mesleki ve teknik anadolu lisesi öğrencilerinin OOTÖ'nün tüm alt boyutlarında orta seviyede tükenme yaşadıkları görülmüştür. Mesleki ve teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişliği ile ilgili yeterli sayıda çalışma olmaması ve var olan sınırlı çalışmada kullanılan veri toplama araçlarının karşılaştırma yapmaya imkân sağlamaması, elde edilen sonucun başka bir çalışma ile değerlendirmesini mümkün kılmamıştır. Farklı lise türlerinde gerçekleştirilen çalışmaların ise neredeyse tamamında öğrencilerin tükenmişlik seviyelerine değinilmemiş, yalnızca tükenmişliğin çeşitli değişkenlere göre farklılaşması incelenmiştir. Sınırlı sayıda çalışmada (Aypay ve Eryılmaz, 2011a; Aypay ve Eryılmaz, 2011b) genel lise öğrencilerinin okul tükenmişliklerinin orta seviyede olduğu belirtilmiştir.

Okul tükenmişliğinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşması ile ilgili yapılan analizler sonucunda "ders çalışmaktan tükenme" ve "ödev yapmaktan tükenme" alt boyutlarının her ikisinde de erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre daha fazla okul tükenmişliği yaşadıkları görülmektedir. Araştırmanın bu sonucu ortaöğretim ve üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirilen, erkek öğrencilerin daha fazla okul tükenmişliği yaşadığı sonucuna varan çalışmalar (Akıl ve Yazar, 2014; Balkıs, Duru, Buluş ve Duru, 2011; Çapri ve Sönmez, 2013; Özgen, 2016; Seçer ve Gençdoğan, 2012) ile uyumlu olmakla beraber kız öğrencilerin daha fazla okul tükenmişliği yaşadığı sonucuna varan çalışmalar (Atalayın vd., 2015; Bayrakdar, 2016; Demir, 2015) ile çelişmektedir. Ayrıca literatürde okul tükenmişliğinin alt boyutlarının bazısında erkek öğrencilerin bazısında ise kız öğrencilerin daha tükenmiş olduğu sonucuna varan çalışmalar (Acar ve Çakır, 2015; Aypay ve Sever, 2015; Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013; Gündüz, Çapri, ve Gökçakan, 2012; Ören ve Türkoğlu, 2006; Seçer, 2015) olduğu gibi okul tükenmişliğinin cinsiyet değişkenine göre farklılaşmadığı sonucuna varanlar çalışmalar da (Adoum, 2017; Bekir, Şahin ve Şanlı, 2012;

Budakoğlu, 2011; Çevik, Doğan ve Yıldız, 2016; Demirel, Yılmaz ve Üngüren, 2015; Küçüksüleymanoğlu ve Onuray Eğilmez, 2013; Tümkaya, ve Çavuşoğlu, 2010) bulunmaktadır. Bu nedenle cinsiyetin okul tükenmişliği üzerinde nasıl bir etkisi olduğu ile ilgili kesin yargılara varmanın mümkün olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada elde edilen erkek öğrencilerin ders çalışmaktan tükenme ve ödev yapmaktan tükenme alt boyutlarında daha fazla tükenme yaşadıkları sonucuna göre erkek öğrencilerin okulun ders çalışma, not tutuma, ödev hazırlama gibi akademik taleplerine karşı kız öğrencilere göre daha fazla zorlandıkları ve isteksiz oldukları söylenebilir. Bu yoruma, alanda yapılan çalışmalarda (Önen, 2011; Toy, 2014) kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre ders çalışmaya yönelik olarak daha olumlu tutumlar içinde olduğu ve kız öğrencilerin ders çalışmaya daha değer verip istekli olduğu sonuçları dayanak olarak gösterilebilir.

Öğrencilerin okul tükenmişliğinin öğrenim gördükleri sınıf düzeyine göre farklılaşması ile ilgili yapılan analizler sonucunda "okula ilgi kaybı", "ödev yapmaktan tükenme" ve "dinlenme ve eğlenme gereksinimi" alt boyutlarında anlamlı farklılık bulunmuştur. Araştırma bulgularına göre öğrencilerin öğrenim gördükleri sınıf düzeyleri yükseldikçe daha fazla okul tükenmişliği yaşamaktadırlar. Literatürde okul tükenmişliğinin sınıf düzeyi ile ilişkisi hakkındaki çalışmaların çoğunda (Aypay ve Sever, 2015; Balkıs, Duru, Buluş ve Duru, 2011; Baş, 2012; Bekir, Şahin ve Şanlı, 2012; Çapri ve Sönmez, 2013; Demir, 2015; Gündüz, Çapri, ve Gökçakan, 2012; Kaya ve Arıöz, 2014; Memiş, 2011; Öztan, 2014; Saka, 2016; Seçer, 2015) yüksek sınıf düzeyinde daha fazla okul tükenmişliğinin yaşandığı sonucuna ulaşılmakla beraber az sayıdaki çalışmada (Çakmak, ve Şahin, 2017; Küçüksüleymanoğlu ve Onuray Eğilmez, 2013; Özbakır, 2015) düşük sınıf kademesinde daha fazla okul tükenmişliğinin yaşandığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın yüksek sınıf düzeyinde daha fazla okul tükenmişliği yaşandığı sonucunun literatürün geneli ile uyumlu olduğu görülmektedir. Öğrencilerin yüksek sınıf düzeyinde daha fazla okul tükenmişliği yaşamalarının bir nedeni okul tükenmişliğinin göz ardı edilmiş bir gerçek olması olabilir. Alt sınıflarda yavaş yavaş okul tükenmişliğinden mağdur olan öğrenciler bu problem ile mücadelede yeterince destek edemediklerinde bu sorun bir üst sınıfa miras kalabilir ve üst sınıf düzeyine ait sorunlarla katlanabilir. Böylece üst sınıfa geldikçe öğrencide daha fazla okul tükenmişliği yaşanmasına neden olabilir. Bir başka gerekçe olarak eğitim sisteminde son sınıfların yeni bir eğitim kademesine geçiş ya da iş sahibi olma amacı ile girilen sınavlara (TEOG, YGS, LYS, KPSS, ...) hazırlanma dönemi olması olabilir. Yüksek puanların amaçlandığı bu sınavlara hazırlığın getirdiği yoğunluğun, okulun sorumlulukları ile birleşmesi öğrencileri tükenmişliğe sürükleyebilir. Bu doğrultuda Baş (2012) dershaneye giden veya özel ders alan ilköğretim okulu öğrencilerinin dershaneye gitmeyen ve özel ders almayanlara göre daha tükenmiş olduklarını saptamıştır. Ayrıca özel bir durum olarak mesleki ve teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin okuldan kaynaklı yükleri üst sınıflara geldikçe artmaktadır. Mesleki ve Teknik Anadolu Liselerinde 9. sınıfta haftalık ders saati 40 iken üst sınıflarda anadolu meslek programlarında haftada 43 saat, anadolu teknik programlarında ise haftada 44 saattir. Diğer ortaöğretim kurumlarında ise tüm sınıf kademelerinde haftalık ders saati 40 saattir (MEB, 2017). Bu durum üst sınıflarda öğrenim gören öğrencilerin okula bağlı iş yüklerini arttırmasına ve okula daha fazla zaman ayıran öğrencilerin kendilerine daha az zaman ayırmalarına neden olmaktadır. Küçüksüleymanoğlu ve Onuray Eğilmez (2013) de öğrencilerin haftalık ders yüklerinin artmasının yüksek stres yaşamalarına, baskı altında kalmalarına ve daha yoğun tükenmişlik yaşamalarına neden olabileceğini belirtmiştir. Bu nedenle mesleki ve teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrenciler üst sınıflarda daha fazla okul tükenmişliği yaşıyor olabilirler.

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişliğinin öğrenim görülen bölüme göre farklılaşması ile ilgili yapılan analizler sonucunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Teknik harita ve tapu kadaströ bölümü öğrencilerinin "okula ilgi kaybı" alt boyutunda diğer bölüm öğrencilerine göre daha fazla, teknik kimya teknolojileri bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre "ödev yapmaktan tükenme" alt boyutunda daha az okul tükenmişliği yaşadıkları görülmüştür. Literatürde mesleki ve teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişliğinin öğrenim gördükleri bölüme göre farklılaşması ile ilgili yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ancak üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmalarda öğrencilerin okul tükenmişliklerinin öğrenim gördükleri fakülteye ya da bölüme göre farklılaştığı sonucuna varan çalışmalar bulunmaktadır (Akıl ve Yazar, 2014; Bekir, Şahin ve Şanlı, 2012; Gündüz, Çapri, ve Gökçakan, 2012; Ören ve Türkoğlu, 2006; Özgen, 2016; Seçer, 2015). Bu çalışmalar ile araştırmanın sonuçlarının birbirine paralel oldukları görülmektedir. Gerek üniversitelerde gerekse mesleki ve teknik anadolu liselerinde bulunan her bir bölümde farklı bir

mesleğin eğitimi gerçekleştirildiğinden dolayı her bölüme göre iş yükü de farklılaşmaktadır. Bu nedenle de farklı bölümlerde farklı seviyede okul tükenmişliği görülebilir.

Okul tükenmişliğinin öğrencilerin öğrenim gördükleri bölüm ile ilgili meslek seçme kararına göre farklılaşması ile ilgili yapılan analizler sonucunda sadece "ders çalışmaktan tükenme" alt boyutunda öğrenim gördükleri bölüm ile ilgili meslek seçmeme düşüncesinde olan öğrencilerin daha fazla okul tükenmişliği yaşadıkları görülmüştür. Bu öğrencilerin okula ve derslere ihtiyaçları olmadıkları düşüncesi içinde oldukları düşünülebilir. Bu nedenle okulun yüklediği görevleri yerine getirmede herhangi bir sorumluluk hissetmeyen öğrenciler OOTÖ'nün diğer alt boyutlarında tükenme yaşamıyor olabilirler. Bununla birlikte öğrenciler derslerde gördükleri konuların gelecekte kendilerine bir fayda sağlamayacağı düşüncesi içinde olup bu dersleri görmekte de isteksiz olabilirler. Bu nedenle okudukları bölüm ile ilgili meslek seçme düşüncesinde olmayan öğrenciler "ders çalışmaktan tükenme" alt boyutunda tükenme yaşıyor olabilirler. Aypay ve Eryılmaz (2011a) okul tükenmişliğinin lise öğrencilerinin derse katılmaya motive olmalarını anlamlı ve önemli seviyede açıkladığını belirtmektedir. Bu kapsamda okul tükenmişliğinin alt boyutlarından olan ders çalışmaktan tükenmenin de derse katılmaya motive olmayı açıkladığı saptanmıştır. Dolayısıyla bu çalışma kapsamında öğrenim gördükleri bölüm ile ilgili meslek seçmeme düşüncesinde olan öğrencilerin de derslerine motive olamadıkları ve daha yüksek tükenme yaşadıkları söylenebilir.

Mesleki ve teknik anadolu lisesinde öğrenim gören öğrencilerin okul tükenmişliğinin okulu isteyerek tercih etme durumuna göre farklılaşması ile ilgili yapılan analizler sonucunda anlamlı farklılık bulunmuştur. Okulu isteyerek tercih etmediğini belirten öğrencilerin "dinlenme ve eğlenme gereksinimi" alt boyutu hariç diğer tüm alt boyutlarda okulu isteyerek tercih ettiklerini belirten öğrencilere göre daha fazla okul tükenmişliği yaşadıkları görülmüştür. Bu sonuç üniversite öğrencileri ile yapılan Akıl ve Yazar (2014), Bayrakdar (2016) ile Kaya ve Arıöz (2014) tarafından gerçekleştirilen çalışmaların sonuçları ile benzerdir. Bu çalışmalarda üniversitede öğrenim gördükleri bölümü isteyerek tercih etmemiş öğrencilerin daha fazla tükenmişlik yaşadıkları görülmüştür. Ortaokul sonrasında öğrenciler bir üst öğrenim görecekleri okula, TEOG puanları ile kendi yaptıkları tercihlere göre yerleşmektedirler. Ancak öğrenciler TEOG puanları ve aile istekleri nedeni ile her zaman istedikleri okula yerleşemeyebilmektedirler. Özellikle akademik başarıları düşük öğrenciler mesleki ve teknik anadolu liselerine mecburen yerleşmektedirler. Öğrenim gördükleri okula mecburen devam eden öğrenciler okula karşı olumsuz bir tutum geliştirebilirler. Bu da okulu öğrenciler için eğitim alınacak bir yer olmaktan çıkarıp katlanılacak bir yer haline getirebilir. Bu durum öğrencilerin yoğun bir şekilde tükenmişlik yaşamalarına neden olabilir. Araştırmanın bu sonucu Çevik, Doğan ve Yıldız (2016)' ın üniversite öğrencileri üzerinde gerçekleştirmiş oldukları ve yanlış alan seçtiğini düşünen öğrencilerin daha az düzeyde tükenmişlik yaşadıkları sonucuna varan araştırma ile çelişmektedir. Araştırmacılar yanlış alan seçtiğini düşünen öğrencilerin daha az düzeyde tükenmişlik yaşamalarının nedeni olarak, öğrencilerin okudukları alanla ilgili mücadele etmiyor ve KPSS' ye hazırlanmıyor olabilmeleri olduğunu öne sürmüştür. Bu araştırmada okul tükenmişliğinin okulu isteyerek tercih etme durumuna göre farklılaşması ile ilgili elde edilen sonuçların alan yazındaki diğer çalışmalarla daha tutarlı bir sonuç verdiği görülmektedir.

Araştırmada akademik başarı ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkinin anlaşılması için algılanan başarı düzeyi ve zayıf sayısı olmak üzere iki değişken hakkında öğrencilerden bilgi alınmıştır. Bu nedenle bu iki değişkenin sonuçlarının birlikte değerlendirilmesinin daha uygun olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın okul tükenmişliğinin algılanan başarı düzeyine göre farklılaşması ile ilgili yapılan analizler sonucunda anlamlı farklılık bulunmuştur. "Dinlenme ve eğlenme gereksinimi" alt boyutu hariç diğer tüm alt boyutlarda düşük seviyede başarı algısına sahip öğrencilerin başarı algısı daha yüksek öğrencilere göre daha fazla okul tükenmişliği yaşadıkları görülmüştür. Ayrıca zayıf sayısı çok olan öğrencilerin zayıf sayısı az olan ve zayıfı olmayan öğrencilere göre "ders çalışmaktan tükenme", "aileden kaynaklı tükenmişlik", "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" ve "okulda yetersizlik" alt boyutlarında daha fazla okul tükenmişliği yaşadıkları görülmüştür. Araştırmanın bu iki sonucu birlikte değerlendirildiğinde akademik başarıyı sağlamada sorun yaşayan öğrencilerin daha fazla okul tükenmişliği yaşadıkları görülmektedir. Bu sonuç daha düşük akademik başarıya sahip öğrencilerin daha yüksek okul tükenmişliği yaşadıkları sonucuna ulaşan çalışmalarla (Balkıs, Duru, Buluş ve Duru, 2011; Çapulcuoğlu ve Gündüz, 2013; Demirel, Yılmaz ve Üngüren, 2015; Kutsal ve Bilge, 2012; Küçüksüleymanoğlu ve Onuray Eğilmez, 2013; Özgen, 2016; Seçer ve Gençdoğan, 2012)

uyumludur. Almış oldukları düşük notlar öğrencilerde üzüntü ve hayal kırıklığına neden olabilir. Ayrıca düşük notları nedeni ile ailelerinin daha fazla ders çalışmalarına yönelik talepleri öğrencileri bunaltabilir. Öğrencilerin başarısız olunan derslere yönelik olarak zamanla yetersizlik duygusu geliştirmeleri de mümkündür. Akademik başarının düşmesi sonucu ortaya çıkan bu ve benzeri olumsuz etmenler öğrencilerin okul tükenmişliği yaşamalarına neden olmuş olabilir.

Sınıf tekrarı ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkinin anlaşılması için yapılan analizler sonucunda sınıf tekrarı yapmış olan öğrencilerin "ödev yapmaktan tükenme" ve "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" alt boyutlarında sınıf tekrarı yapmamış öğrencilere göre daha fazla okul tükenmişliği yaşadıkları görülmüştür. Sınıf tekrarı yapmak öğrencilerin aynı sınıfı tekrar okumalarına, aynı dersleri tekrar görmelerine, aynı çalışmaları, aynı sınavları ve aynı ödevleri tekrar yapmalarına neden olmaktadır. Bu tekrar öğrencilerde derslerine ve ödevlerine karşı bir bıkkınlık oluşturabilir. Bu nedenle sınıf tekrarı yapan öğrenciler ödev yapmaktan tükenme alt boyutunda tükenmişlik yaşıyor olabilirler. Şüphesiz ki hiçbir öğrenci sınıf tekrarı yapmak istemez. Sınıf tekrarı yapan bir öğrencinin yaşamış olacağı üzüntü ve stresin onu olumsuz etkilemesi kaçınılmazdır. Ayrıca bu durumdaki bir öğrenci sınıf tekrarı yapmasının sorumlusu olarak başarısız olduğu derslerin öğretmenini görebilir. Başka bir olumsuz durum olarak öğretmenler sınıflarında sınıf tekrarı yapan öğrencilere karşı olumsuz tutum içinde olabilirler. Daha önce başarısız olan öğrencilerin yine başarısız olacaklarına yönelik tutum içinde olmaları, öğretmenin bu öğrenciler ile ilişkilerinde sorunlar oluşmasına neden olabilir. Bu nedenlerle sınıf tekrarı yapan öğrenciler öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma alt boyutunda tükenme yaşıyor olabilirler. Araştırmanın bu sonuçlarını lise seviyesinde destekleyen araştırmalara ulaşılamamış olmakla birlikte üniversite seviyesinde yapılan bazı çalışmalar sınıfta kalan ve hatta sınıfta kalma düşüncesi taşıyan öğrencilerin bile daha yüksek tükenmişlik yaşadıklarını göstermektedir. Güdük ve vd. (2005)' nin tıp fakültesi öğrencileri üzerinde gerçekleştirdiği çalışmada yıl kaybı olan öğrencilerin yıl kaybı olmayan öğrencilere göre daha fazla tükenmişlik yaşadıkları bulunmuştur. Diğer yandan önceki senelerde sınıfta kalma düşüncesi yaşayan tıp fakültesi öğrencilerinin tükenmişliklerinin de yüksek olduğu belirlenmiştir (Dyrbye vd., 2010).

Öğrencilerin disiplin cezası almış olmalarına göre okul tükenmişliğinin farklılaşması ile ilgili yapılan analizler sonucunda daha önce disiplin cezası almış öğrencilerin disiplin cezası almamış öğrencilere göre "ders çalışmaktan tükenme", "ödev yapmaktan tükenme" ve "öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma" alt boyutlarında daha fazla okul tükenmişliği yaşadıkları görülmüştür. Literatürde disiplin cezası almış olma ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkinin doğrudan incelendiği bir araştırmayla karşılaşılmadığından araştırmanın bu sonucu başka araştırmalar ile kıyaslanamamıştır. Ancak istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik yapılan araştırmalar (Çerçi, 2009; Kabaklı Çimen ve Karaboğa, 2015) sınıf içi disiplin sorunlarının öğretmenler açısından tükenmişliğe yol açtığını ortaya koymaktadır. İstenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkmak için lise öğretmenlerinin hala kızıp bağırma, nasihat etme, disipline verme ve ceza verme gibi uygun olmayan yöntemlere de başvurduğu (Çalışkan Maya, 2004; Siyez, 2009) anlaşılmaktadır. Tümkeye da (2005) araştırmasında tükenme yaşayan öğretmenlerin daha katı bir sınıf disiplini anlayışı benimsediğini ve bunun da öğrencilere olumsuz yansarak kısır bir döngü oluşturduğunu belirtmektedir. Ortaya konan bu dolaylı araştırma sonuçlarından da hareketle disiplin cezası alan öğrencilerin almayanlara göre daha tükenmiş olmalarının gerekçelerine ilişkin şu yorumlar ortaya konabilir. Ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilere, disiplin cezasını gerektiren davranış ve fiillerinin niteliklerine göre kınama, okuldan kısa süreli uzaklaştırma, okul değiştirme, örgün eğitim dışına çıkarma cezalarından biri verilebilmektedir (Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği, 2016: madde 163). Bu cezalardan herhangi birini almış bir öğrenci cezanın geleceği için olumsuz etkisi olacağı düşüncesi ile büyük bir kaygı duyabilmektedir. Bu kaygı öğrencinin dikkatini dağıtıp derslerine karşı isteksizlik yaratabilir. Ayrıca öğrenci disiplin cezası almasına neden olan şikâyet dilekçesini yazan şayet bir öğretmen ise bu öğretmene karşı olumsuz bir tutum geliştirebilir ve ceza almasından öğretmeni sorumlu tutabilir. Bu nedenlerden dolayı disiplin cezası almış öğrenciler daha fazla okul tükenmişliği yaşıyor olabilirler.

Araştırma sonucunda mesleki ve teknik anadolu liselerinde öğrenim gören öğrencilerin orta seviyede okul tükenmişliği yaşadıkları görülmüştür. Öğrencilerde yüksek seviyede okul tükenmişliği yaşanmıyor olsa da bu seviyede bir tükenmişliğin göz ardı edilmemesi gerekmektedir. Çünkü bu seviyede bir tükenmişlik eğitim sisteminde alınabilecek birkaç yanlış karar sonucu daha

yüksek seviyelere kolayca çıkabilir. Bu nedenle araştırmanın verilerine dayanarak bazı öneriler sunulmuştur.

Bu araştırmanın sonucuna göre meslek eğitimi alan erkek öğrencilerin ders çalışma ve ödev hazırlama gibi okul sorumluluklarını yerine getirmede daha fazla sorun yaşadıkları görülmüştür. Bu nedenle öğretmenler derslerinde erkek öğrencilere derse ve ödevlere daha fazla motive olmalarını sağlayacak yaklaşımlara daha önem verebilirler. Çelik, Örenoğlu Toraman ve Çelik (2018) lise öğrencileri ile yaptıkları çalışmada akademik başarı ile bilişsel katılım ve öğretmen yakınlığının pozitif bir ilişki içinde olduğunu belirlemişlerdir. Dolayısıyla öğretmenlerin, meslek eğitimi alan erkek öğrencilerin ders çalışma ve ödev hazırlama gibi okul sorumluluklarını yerine getirmede yaşadıkları sorunları azaltmak için onlara daha yakın (anlayışlı, destekleyici, sağlıklı iletişim yollarını geliştirici) davranmaları ve ayrıca bilişsel katılımı sağlama yolunda ders içi ve ders dışı etkinliklere katıcı önlemleri almaları önerilebilir. Bilişsel katılımı sağlamanın en önemli unsurlarının katılımcı bir sınıf ortamı oluşturmak olduğu düşünüldüğünde, bu kapsamda öğretmenin sınıf içinde tartışmalara, öğrenci ve öğretmen sorularına, öğrenci ilgisini de dikkate alarak bireysel veya grup proje çalışmalarına yer vermesinin yararlı olacağı düşünülebilir.

Üst sınıflarda öğrenim gören öğrencilere yönelik olarak okul tükenmişliğini önleme amaçlı seminerler düzenlenebilir. Okul rehberlik servislerinin öğrencilerin okul tükenmişliklerini tespit etmeye ve önlemeye yönelik çalışmalarda bulunması önemlidir.

Okula devam ederken bir taraftan da YGS ve LYS hazırlığı içinde olan öğrencilerin artan yükü düşünülerek onları rahatlatacak ve dinlendirecek etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca öğrencilere bu sınavların yapıları, konu kapsamaları, uygulanma zamanları ile ilgili bilgilerin sunulması ile birlikte zaman yönetimi hakkında rehberliğin yapılması öğrencilerin sınavlara hazırlanmalarında daha bilinçli davranmalarını ve daha rahat olmalarını sağlayabilir.

Okul, bölüm ve meslek tercihlerinde öğrencilere ve ailelerine yönelik olarak gerekli rehberlik etkili şekilde sağlanması için tedbirler alınmalıdır.

Akademik başarısı düşük öğrencilerin başarısızlık nedenleri tespit edilmeli ve öğrenciye bu nedenler ile ilgili rehberlik sağlanmalıdır.

Sınıf tekrarı yapan tüm öğrencilerin derslere ve ödevlere karşı motive olmalarını sağlayacak etkinlikler düzenlenmesi faydalı olacaktır. Tüm öğrencilere ders ve sınıf geçme sistemi ile ilgili seminer düzenlenmeli ve eğitim-öğretim yılı içerisinde sınıf tekrarı tehlikesi yaşayan öğrenciler ile ilgili önlemler alınmalıdır. Bu durumda olan öğrenciler için geri besleme programları ile destek programları düzenlenmelidir. Ayrıca öğretmenlerin sınıf tekrarı yapmış olan öğrencileri ile iletişimlerinde, bu öğrencilerin daha hassas olabileceklerini düşünerek, daha dikkatli olmaları faydalı olacaktır.

Öğrencilerin disiplin cezaları ile karşı kalmamaları için okullarda etkili bir rehberlik sistemi oluşturulmalıdır. Öğrencilerin disiplin cezaları ve disiplin cezaları almalarını gerektirecek davranışlar hakkında bilgilendirilmelidirler. Disiplin cezası alan öğrenciler rehberlik servisi tarafından izlenmeli ve okul tükenmişliği yaşadıklarından şüphelenilenlere gerekli müdahale gerçekleştirilmelidir.

5. KAYNAKLAR

- Acar, H. ve Çakır, M. A. (2015). Lise öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi: Yeşilova ilçesi örneği. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(34), 152-168.
- Adoum, S. Y. (2017). *Süleyman Demirel Üniversitesi' nde okuyan yerli ve yabancı öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Üniversitesi, Isparta.
- Akıl, E. ve Yazar, T. (2014). Üniversite hazırlık sınıfı öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(6), 51-67.
- Atalayın, Ç., Balkıs, M., Tezel, H., Önal, B. ve Kayrak, G. (2015). The prevalence and consequences of burnout on a group of preclinical dental students. *European Journal of Dentistry*, 9(3), 356-363.
- Atalayın, Ç., Tezel, H., Banu, Ö., Balkıs, M. ve Timur, K. Ö. S. E. (2013). Diş hekimliği öğrencilerinde tükenmişlik: Ön çalışma. *İstanbul Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi*, 47(3), 6-18.
- Aypay, A. (2011). İlköğretim II. kademe öğrencileri için okul tükenmişliği ölçeği: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11(2), 511-527.
- Aypay, A. (2012). Ortaöğretim öğrencileri için okul tükenmişlik ölçeği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 773-787.
- Aypay, A. ve Eryılmaz, A. (2011a). Lise öğrencilerinin derse katılmaya motive olmaları ile okul tükenmişliği arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(21), 26-44.
- Aypay, A. ve Eryılmaz, A. (2011b). Lise öğrencilerinin öznel iyi oluşları ve okul tükenmişliği arasındaki ilişkiler. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(1), 181-199.
- Aypay, A. ve Sever, M. (2015). Bir iş yeri gibi okul: Lise öğrencileri arasında tükenmişliğin keşfi. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 11(2), 460-472.
- Balkıs, M. (2013). The relationship between academic procrastination and students' burnout. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(1), 68-78.
- Balkıs, M., Duru, E., Buluş, M. ve Duru, S. (2011). Tükenmişliğin öğretmen adayları arasındaki yaygınlığı, demografik değişkenler ve akademik başarı ile ilişkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 151-165.
- Bask, M. ve Salmela-Aro, K. (2012). Burned out to drop out: Exploring the relationship between school burnout and school dropout. *European Journal of Psychology of Education*, 28(2), 511-528.
- Baş, G. (2012). İlköğretim öğrencilerinde tükenmişlik: Farklı değişkenler açısından bir değerlendirme. *Journal of European Education*, 2(2), 31-46.
- Bayrakdar, N. (2016). İslami ilimler fakültesi öğrencilerinde tükenmişlik (Uşak Üniversitesi örneği). *Journal of International Social Research*, 9(45), 935-946.
- Bekir, H. Ş., Şahin, H. ve Şanlı, H. S. (2012). Eğitim fakültesinde öğrenim gören öğrencilerin tükenmişlik düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi, *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(2), 18-32.
- Budakoğlu, G. (2011). *Tükenmişliğin örgütsel bağlılığa etkisi: Bir devlet üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çakır, S., Akça, F., Kodaz, A. F. ve Tulgarer, S. (2014). The survey of academic procrastination on high school students with in terms of school burn-out and learning styles. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 114, 654-662.
- Çakmak, A., ve Şahin, H. (2017). Ortaokula devam eden öğrencilerin algıladıkları sosyal desteğin okul tükenmişliğine etkisinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(61), 569-582.
- Çalışkan Maya, İ. (2004). *Mesleki teknik liselerde istenmeyen öğrenci davranışlarına gösterilen öğretmen tepkileri*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı 6-9 Temmuz 2004 İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya. <http://pegem.net/dosyalar/dokuman/304.pdf> adresinden ulaşılmıştır.
- Çam, Z., Deniz, K. Z. ve Kurnaz, A. (2014). Okul tükenmişliği: Algılanan sosyal destek, mükemmeliyetçilik ve stres değişkenlerine dayalı bir yapısal eşitlik modeli sınaması. *Eğitim ve Bilim*, 39(173).
- Çapri, B., Gündüz, B. ve Akbay, S. E. (2013). The study of relations between life satisfaction, burnout, work engagement and hopelessness of high school students. *International Education Studies*, 6(11), 35-46.
- Çapri, B. ve Sönmez, G. Y. (2013). Lise öğrencilerinin tükenmişlik puanlarının sosyo-demografik değişkenler, psikolojik belirtiler ve bağlanma stilleri açısından incelenmesi. *Journal of Human Sciences*, 10(2), 195-218.
- Çapulcuoğlu, U. ve Gündüz, B. (2013). Lise öğrencilerinde tükenmişliğin cinsiyet, sınıf düzeyi, okul türü ve algılanan akademik başarı değişkenlerine göre incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 12-24.
- Çelik, G. T., Bağrıaçık, R. ve Oral, E. L. (2012). Mimarlık bölümü öğrencilerinin akademik tükenmişlikleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 7(1), 358-367.
- Çelik, S., Örenoğlu Toraman, S. ve Çelik, K. (2018). Öğrenci başarısının derse katılım ve öğretmen yakınlığıyla ilişkisi. *Kastamonu Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 209-217.
- Çerçi, H.Y. (2009). *Devlet okullarında görevli öğretmenlerin disiplin yaklaşımları*. Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Çevik, G. B., Doğan, İ., ve Yıldız, M. A. (2016). Pedagojik formasyon eğitimi alan öğrencilerin yılmazlık ve tükenmişliklerinin incelenmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 12(3), 971-984.
- Demir, M. (2015). *Okul tükenmişliğinin yordanmasında sınav kaygısı ve akademik başarının etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Demirel, O. N., Yılmaz, Y., ve Üngüren, E. (2015). Meslek yüksekokulu öğrencilerinin tükenmişlik düzeyleri üzerine bir araştırma. *EKEV Akademi Dergisi*, 62(62), 173-184.
- Duru, E., Duru, S. ve Balkıs, M. (2014). Tükenmişlik, akademik başarı ve öz düzenleme arasındaki ilişkilerin analizi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1263-1284.

- Dyrbye, L. N., Thomas, M. R., Massie, F. S., Power, D. V., Eacker, A., Harper, W. vd. (2008). Burnout and suicidal ideation among US medical student. *Annals of Internal Medicine*, 149(5), 334-341.
- Dyrbye, L.N., Thomas, M.R., Power, D. V., Durning, S., Mouteir, C., Massie, F.S. vd (2010). Burnout and serious thoughts of dropping out of medical school: A multi-institutional study, *Academic Medicine*, 85(1), 94-102.
- Eker, G. (2007). *Endüstri meslek lisesi öğrencilerinin tükenmişlik düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Freudenberger, H. J. (1974). Staff burn-out. *Journal of Social Issues*, 30(1), 159-165.
- Hock, R. R. (1988). Professional burnout among public school teachers. *Public Personnel Management*, 17(2), 167-189.
- Güdük, M., Erol, Ş., Yağcıbulut, Ö., Uğur, Z., Özvarış, Ş. B. ve Aslan, D. (2005). Ankara'da bir tıp fakültesinde okuyan son sınıf öğrencilerde tükenmişlik sendromu. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 14(8), 169-173.
- Gündüz, B., Çapri, B., ve Gökçakan, Z. (2012). Üniversite öğrencilerinin tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 38-55.
- Kabaklı Çimen, L. ve Karaboğa, Y. (2015). Yönetici ve öğretmenlerin ortaöğretim okullarındaki disiplin sorunlarına ilişkin görüşleri. *International Journal of Science Culture and Sports*, Special issue3, 613-628.
- Karasar, N. (2015). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın.
- Kaya, Ş. D., ve Arıöz, A. (2014). Ebe ve hemşire öğrencilerinde tükenmişlik düzeyi ve etkileyen faktörler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 89-99.
- Kutsal, D. ve Bilge, F. (2012). Lise öğrencilerinin tükenmişlik ve sosyal destek düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 37(164), 283-297.
- Küçüksüleymanoğlu, R. ve Onuray-Eğilmez, H. (2013). Müzik öğretmeni adaylarının tükenmişlik düzeyleri: Uludağ Üniversitesi örneği. *International Journal of Social Science*, 6(3), 905-923.
- Maslach, C. (1993). Burnout: a multidimensional perspective. *Professional Burnout: Recent Developments in Theory and Research*, 19-32.
- Maslach, C. ve Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Organizational Behavior*, 2(2), 99-113.
- Maslach, C., Jackson, S. E. ve Leiter, M. P. (2006). *Maslach burnout inventory*. CPP.
- Maslach, C., Schaufeli, W. B. ve Leiter, M. P. (2001). Job burnout. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 397-422.
- MEB, (2010). Eğitim Araştırma ve Geliştirme Daire Başkanlığı. *Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA 2009 Ulusal Ön Raporu*. Ankara.
- MEB, (2013). Ortaöğretim Genel Müdürlüğü. *Ortaöğretim İzleme ve Değerlendirme Raporu*. Ankara.
- MEB, (2014). *Türkiye Mesleki Ve Teknik Eğitim Strateji Belgesi ve Eylem Planı 2014-2018*. Ankara.
- MEB, (2015). Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA 2012 Ulusal Nihai Raporu*. Ankara.
- MEB, (2016). Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü. *Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı PISA 2015 Ulusal Raporu*. Ankara.
- MEB, (2017). Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. *Milli Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Haftalık Ders Çizelgesi (Sayı:53)*. Ankara.
- Memiş, Ç. Ö. (2011). *Trakya Üniversitesi tıp fakültesi öğrencilerinde sosyal anksiyete bozukluğu ve belirtileri ile tükenmişlik düzeylerinin değerlendirilmesi*. Uzmanlık Tezi, Trakya Üniversitesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Edirne.
- Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Yönetmeliği (2016), T.C. Resmi Gazete, 29871, 28 Ekim 2016.
- Naçar, M., Baykan, Z. ve Çetinkaya, F. (2012). Erciyes Üniversitesi tıp fakültesi birinci ve ikinci sınıf öğrencilerinde tükenmişlik durumu ve eğitimin etkisi. *Tıp Eğitimi Dünnyası*, 35, 9-20.
- Önen, A. S. (2011). Investigation of students' epistemological beliefs and attitudes towards studying. *Hacettepe University Journal of Education*, 40, 300-309.
- Ören, N. ve H. Türkoğlu. (2006). Öğretmen adaylarında tükenmişlik, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İlke)*, 16.
- Özbakır, E. (2015). *Ortaokul öğrencilerinin insani değerleri ile okul tükenmişliği arasındaki ilişki ve bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Özgen, H. (2016). *Üniversite öğrencilerinde okul tükenmişliği ile psikolojik yardım ihtiyacı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Öztaş, S. (2014). *Ortaokul 6.7.8. sınıf öğrencilerinin okul tükenmişliklerinin yaşam doyumları ve benlik kurgusu algıları açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Palabıyık, P. Y. (2014). A study of Turkish high school students' burnout and proficiency levels in relation to their sex. *Novitas-ROYAL (Research on Youth and Language)*, 8(2), 169-177.
- Perlman, B. ve Hartman, E. A. (1982). Burnout: Summary and future research. *Human Relations*, 35(4), 283-305.
- Saka, D. (2016). *Ortaokul öğrencilerinin müzik dersi yüklemeleri ile okul tükenmişliklerinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Antalya.
- Schaufeli, W. B., Leiter, M. P. ve Maslach, C. (2009). Burnout: 35 years of research and practice. *Career Development International*, 14(3), 204-220.
- Schaufeli, W. B., Martinez, I. M., Pinto, A. M., Salanova, M. ve Bakker, A. B. (2002). Burnout and engagement in university students: A cross-national study. *Journal Of Cross-Cultural Psychology*, 33(5), 464-481.

- Schaufeli, W. B. ve Taris, T. W. (2005). The conceptualization and measurement of burnout: Common ground and worlds apart. *Work & Stress*, 19(3), 256-262.
- Seçer, İ. (2015). Üniversite öğrencilerinde okul tükenmişliği ile psikolojik uyumsuzluk arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 81-99.
- Seçer, G. ve Gençdoğan, B. (2012). Ortaöğretim öğrencilerinde okul tükenmişliğinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Turkish Journal of Education*, 1(2).
- Siyez, D.M. (2009). Liselerde görev yapan öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik algıları ve tepkileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(25), 67-80.
- Topak, O. Z., Karan, C. B., Toktaş, S. N., Gündoğmuş, S. Z. ve Özdel, O. (2015). Bir grup tıp fakültesi öğrencisinde öğrenim sürecinde tükenmişlik düzeylerinin karşılaştırılması: Tıp eğitim süreci tükenmişlik düzeylerini değiştiriyor mu? *Klinik Psikiyatri*, 18, 90-96.
- Toy, B. Y. (2014). Ders çalışmaya yönelik tutum akademik erteleme ve aralarındaki çoklu aracılık ilişkisi. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 7(4), 505-527.
- Tümkaya, S. (2005). Öğretmenlerin sınıf içi disiplin anlayışları ve tükenmişlikle ilişkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 44, 549-568.
- Tümkaya, S. ve Çavuşoğlu, İ. (2010). Sınıf öğretmenliği son sınıf öğretmen adaylarının tükenmişlik düzeylerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(2), 468-481.
- Yang, H. J. (2004). Factors affecting student burnout and academic achievement in multiple enrollment programs in Taiwan's technical-vocational colleges. *International Journal of Educational Development*, 24(3), 283-301.
- Yang, H. J. ve Farn, C. K. (2005). An investigation the factors affecting MIS student burnout in technical-vocational college. *Computers in Human Behavior*, 21(6), 917-932.